

לא מתחשק לי להיות דתי (לפעמים) 3

"לעולם יהא אדם ירא שמיים בסתר ובגלוי, ומודה על האמת ודובר אמת בלבבו, וישכס ויאמר"

עולת ראי"ה ד"ה "ומודה על האמת"

כשהציור של האמת בא לו בתכונה כזאת, שהיא רחוקה ממנו, מפני שלא הגיע בנפשו פנימה לידי אותה ההכרה בהאמת הנשגבה של הפרט הזה - לא יהיה כ"כ כנוס רק בתוך עצמו, עד כדי ההתרחקות מההצצה של אור האמת הרחוק מאתו. שיוכל לטעות, שזהו מכלל שמירת צביונו המיוחד, שלא להכניס אל תוכו קנינים של ציור מבחוח, שאינם עצמיים לו, ושלא נצטירו לכתחלה, מראשית הולדם, בהגיונותיו. אלא שהאדם צריך לדעה, שיחד עם כל הסגולות החשובות, שישנן לשמירת הצביון העצמי, והוקרת האמת הפנימית המיוחדת לו, הוא צריך להתרחב ולהתרומם עד לכדי התפיסה הבהירה של האמת המוחלטה, ואע"פ שבאה היא לו לא מתוכיות הכרתו, אלא ממקום אחר, מהשפעתן של הכרות יותר חודרות ויותר גבוהות מהכרותיו, יהיה מודה על האמת.

עולת ראי"ה ד"ה "ודובר אמת בלבבו"

שלא יאמר האדם, מאחר שעניו תהיינה תלויות לאותו הציור הגדול של האמת, שיבא לו ע"י הערותיהם של אחרים, גדולים וטובים ממנו, לא יתיחד כלל עם נשמתו, לדעת מה שרוחו הפנימי הוגה בקרבו. לא כן הדבר, אלא שיחד עם ההודאה על האמת הרחבה, הבאה מאפקים כ"כ רחוקים, יהיה דובר אמת בלבבו, לדלות את מי האמת ממעמקיו הוא. ויהיה דובר אמת בלבבו.

שמונה פרקים פרק א:

ואשוב אל כוננתנו בחלקי הנפש ואומר: החלק הזן... והחלק המרגיש (=חושים)... והחלק המדמה (דמיון וזיכרון)...
 והחלק המתעורר, הוא הכח אשר ישתוקק האדם לדבר מה או ימאסהו...
 והחלק השכלי..אשר בו ישכיל ובו תהיה ההתבוננות, ובו יקנה החכמות, ובו יבחין בין המגונה והנאה...
 וזאת הנפש האחת אשר קדם ספור חלקיה - היא כחומר, והשכל - לה צורה...ומציאות נפש שלא תיקנה לה צורה, אלא תהיה נפש בלא דעת - לא טוב.

כוזרי מאמר ג סע' ב-ה:

הכוזרי: תאר לי איפה מה הם מעשי החסיד אצלכם?

החבר: החסיד הוא המפקד על מדינתו, הנותן לכל יושביה את לחם חוקם ומספק להם את כל צרכם במידה הנכונה...

הכוזרי: לחסיד שאלתיך ולא למושל?

החבר: החסיד הוא המושל, שהרי כל חושיו וכוחותיו, הנפשיים והגופניים, סרים אל משמעתו, והוא מנהיג אותם הנהגה מדינית ממש...

הוא חוסם את הכוחות המתאווים ומונע מעבור גבולם... ואף לחושים הוא נותן חלקם... וכן יעשה לדמיון ולסברא, למחשבה ולזיכרון, ולבסוף לכח הרצון... – בשעה שהוא נמצא ברשות הבחירה השכלית ומשרת אותה.

...פוקד הוא על כח הרצון לקבל כל צו אשר יבואהו מאיתו ולהשמע לו ולקיימו מיד ובלא כל התנגדות...ומיד מקבל עליו הרצון את הצו הזה ומחליט לקיימו.

עין אי"ה ברכות פ"ט רה:

גמרא ברכות סא: אמר רב נחמן מנוח עם הארץ היה, שנאמר "וילך מנוח אחר אשתו". מתקיף לה ר"נ בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתיב "וילך אלקנה אחרי אשתו" וגבי אלישע דכתיב "ויקם וילך אחריה"?

הכי נמי, אחריה ממש? אלא אחר דבריה ואחר עצתה, הכי נמי אחר דבריה ואחר עצתה.

א"ר אשי, למאי דקאמר מנוח ע"ה היה אפילו בי רב נמי לא קרא, דכתיב "ותקם רבקה ונערוותיה ותרכבנה על הגמלים ותלכנה אחרי האיש" אחרי האיש ולא לפני האיש. א"ר יוחנן, אחורי ארי ולא אחורי אשה.

מושג 'עם הארץ' הוא אדם ישר, הולך רק אחרי רגשות לבבו, ולא התרומם ללכת כפי התעודה השכלית. כמו כח נעלם, שמתאים את התכונות אל השיטות שנוסדו עליהם, ינהיג את האנשים ממין זה לתן יתרון והקדמה לאשה.

כי באמת בעיני הרגש והטעם, כבר נתן הקב"ה בינה יתירה לאשה יותר מלאיש. אמנם לא זאת היא גמר מעלת האדם, כי הוא צריך שיתעלה עד למדה זו ששכלו יישר לפניו את כל ארחותיו.

וכשיעלה לזאת המעלה, בהכרח יהיה האיש, הנושא עליו יתרון כח השופט והשכל, המנהיג החולק בראש.

ולזאת תסכים עם המציאות השכלית ג"כ החק המוסרי הנאות, להיות נוהג בפועל לפי מדתו של אדם וטבע נפשו, בחיים הישרים הראויים להיות מבונים על יסודות ראויות נשמרות מכל פגע ומכשול לב.

עין אי"ה ברכות פ"ט רא-רב:

גמרא ברכות סא: למאן דאמר פרצוף (=שאדם וחוה נבראו בהתחלה כשני פרצופים של גוף אחד) הי מניהו סגי ברישא? (איזה פרצוף היה הולך לפניו?) א"ר נחמן בר יצחק, מסתברא דזכר סגי ברישא, דתניא, לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך, ואפילו היא אשתו...וכל העובר אחורי אשה בנהר אין לו חלק לעוה"ב.

הרגש צריך לעולם בשרשו להכנע תחת השכל, ולהתהלך אחריו בהכרעתו. ע"כ לא יהלך אדם אחורי אשה כי הרגש צריך שמירה והקף גדרים, שיסוד כל אלה הוא בהיות השכל עומד בראש ההנהגה.